

Serviciile de intelligence: de la războiul rece la noile provocări

Sorin APARASCHIVEI

Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”

Abstract

During the Cold War the international intelligence and security architecture was very similar to a dual monolithic structure – corresponding to East and West blocs, reluctant to any changes. Starting with 1989, intelligence and security agencies were in a position to adapt themselves to a reform process, prioritizing the parliamentary oversight and improving their efficiency. September 11, 2001 and the subsequent “war on terrorism” as proclaimed by U.S. president George W. Bush have utterly transformed the role and standing of intelligence in world politics. This article has the purpose to underline the most important steps in intelligence services' reform process as well as the challenges they are confronting.

Activitatea serviciilor de intelligence s-a schimbat fundamental în ultimii 20 de ani. La sfârșitul secolului al XX-lea, arhitectura de securitate și intelligence se prezenta ca un set instituțional foarte rigid, imun la transformări, având la bază o ideologie monolitică a confruntării, care a funcționat în toată perioada „războiului rece”.

Două au fost schimbările spectaculoase care au reconfigurat concepția privind activitatea și organizarea intelligence-ului după anul 1989. Prima dintre acestea a fost dispariția aproape completă a distincției între amenințările interne și cele externe – a modului de confruntare dintre acestea; cea de-a doua se referă la integrarea și implicarea aproape în întregime a instituțiilor de ordine publică, la toate nivelurile guvernământului, în activitățile de securitate națională.

Toate acestea au drept rezultat final mutarea centrului de greutate de la intelligence-ul tactic și strategic la acela centrat pe nevoile interne ale comunității, crescând astfel ponderea evaluărilor intelligence-ului generat de factorii interni¹. În acest context, prin dezideratele lor și prin implicații, Strategiile de securitate au devenit o constantă în viața comunităților democratice.

Intelligence-ul occidental în perioada „războiului rece”

În anii 1960, intelligence-ul occidental s-a concentrat pe amenințările venite din partea Uniunii Sovietice, pe posibilitatea purtării unui război în vestul Europei și pe sprijinirea unui eventual conflict în sud-estul Asiei. Amenințările respective furnizau cadrul în care erau colectate și analizate informațiile de către diversele organizații de intelligence.

Sarcinile principale ale serviciilor de intelligence aveau un pronunțat caracter militar; de exemplu, în SUA, 80% din bugetul alocat intelligence-ului era destinat agențiilor din cadrul Departamentului Apărării². Erau executate activități de monitorizare, de supraveghere radar, *signal intelligence*, recunoaștere aeriană și marină. De asemenea, organisme de poliție securitară deveniseră agenții de contraspionaj de prim rang între instituțiile statului democratic, fiind responsabile cu monitorizarea și investigarea crimelor împotriva securității statului (spionajul, infiltrarea, subversiunea, sabotajul, propaganda comunistă).

Prin anii 1970, poliția de securitate a început să-și concentreze eforturile și asupra activităților contrateroriste (de exemplu, Facțiunea Armată Germană, Organizația pentru Eliberarea Palestinei, Partidul Muncitorilor din Kurdistan, Armata Republicană Irlandeză).

Schimbările rapide și dramatice în politica și securitatea europeană de la sfârșitul anilor 1980 și începutul anilor 1990 au avut efect și în redefinirea activității, a obiectivelor și a instituțiilor de intelligence. Apariția

¹ Kevin A., O'Brien, *The Changing Security and Intelligence Landscape in the 21st Century*; apărut la: International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence (ICSR), King's College London, octombrie, 2008, pp. 2-4.

² James Jay, Carafano, *An Agenda for Responsible Intelligence Reform*, 13 mai 2004, <http://www.heritage.org/research/homelandsecurity/em931.cfm>, p. 1.

unor noi domenii de interes a scos în evidență faptul că în majoritatea statelor occidentale sistemele naționale de intelligence deveniseră demodate, fiind incapabile să facă față eficient noilor provocări: criza petrolului, transferul tehnologiilor, problema refugiaților și a migrației ilegale.

Angrenate în disputa informativă cu Estul comunist, organizațiile occidentale de intelligence deveniseră o problemă delicată și în interiorul democrațiilor liberale. Modalitățile de culegere a informațiilor, în special cele tehnice, au generat discuții aprinse privind rolul serviciilor de intelligence în apărarea democrațiilor, a statului de drept și a respectării drepturilor omului. În ochii opiniei publice, instituțiile de intelligence deveniseră de necontrolat. Constant, așa numitele „scandaluri de intelligence” învrăjbeau climatul politic și credibilitatea democratică din Marea Britanie, Germania de Vest, Franța sau statele scandinave³.

Despre o eventuală colaborare instituțională a organizațiilor de intelligence din cele două blocuri politico-militare adverse (Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și Organizația Tratatului de la Varșovia), evident că nu putea fi vorba în această perioadă de aprigă tensiune. Inclusiv modul de abordare a relațiilor interagenții era diferit. În timp ce serviciile de informații ale statelor aliate NATO colaborau condiționat și voluntar pe picior de egalitate, serviciile de informații ale statelor Alianței Tratatului de la Varșovia erau supuse unei stricte subordonări față de KGB.

În general, se poate afirma că în această perioadă metodele și etica „războiului rece” au contribuit din plin la discreditarea, în rândul publicului, a tuturor aspectelor intelligence-ului. Stigmatizarea serviciilor a încetat la începutul anilor 1990, prin creșterea interesului manifestat de către sectorul companiilor private, al băncilor și al instituțiilor publice, care au conștientizat mai eficient rolul intelligence-ului competitiv. Unul dintre analiștii de marcă ai intelligence-ului competitiv, Stevan Dedijer, considera că Europa, fie face „business intelligence”, fie nu va exista⁴.

³ Dr. Wilhelm, Agrell, *Intelligence in an Age of Transition - The Case of Sweden*, Lund University, Sweden; în lucrarea *National Security and Future*, 2000, pp. 15-24.

⁴ Pe larg în: Dedijer, S. and Jequier, N (1987), *Intelligence for Economic Development: on Inquiry into the Role of the Knowledge Industry*, Oxford: Berg.

În SUA, două evenimente majore au marcat politica și infrastructura de intelligence. Primul, a constat în dezvoltarea mijloacelor tehnice de colectare a informațiilor, precum avioanele spion U-2 și sateliții de recunoaștere foto de tip CORONA. Datorită acestora, intelligence-ul american a jucat un rol important în Criza rachetelor din Cuba, a obținut informații extrem de importante privind localizarea bazelor militare adverse, a platformelor industriale și a silozurilor de rachete deținute de Organizația Tratatului de la Varșovia. În același timp, resursele alocate HUMINT-ului au scăzut semnificativ. Poate cea mai dramatică reducere a înregistrat-o zona intelligence-ului din surse deschise, care nu interesa în mod deosebit factorul militar, deoarece rapoartele acesteia se refereau la amenințări de natură culturală, economică, politică, socială.

Al doilea eveniment major al perioadei, a fost extinderea numărului de agenții de informații, din nevoia guvernului de a face față afluxului uriaș de date și informații provenit din intelligence-ul tehnologic. Rezultatul, a fost o comunitate de informații destul de pestriță, integrarea activităților de intelligence devenind o problemă din ce în ce mai greoaie pentru factorul de decizie⁵.

Legea Securității Naționale, din anul 1947, acorda directorului CIA unele responsabilități privind coordonarea intelligence-ului din SUA, dar în realitate acesta nu avea un control direct asupra resurselor, a personalului sau a bugetului acestor agenții, situația fiind agravată și de rivalitatea dăunătoare dintre acestea.

Prin Decretul nr. 12 333, din timpul președintelui Ronald Reagan, s-a dorit o delimitare mai coerentă a atribuțiilor și a responsabilităților membrilor comunității de informați. Pentru prima dată, rolul și misiunile serviciilor de informații erau clar definite, dar cu toate acestea nu a fost

⁵ James Jay Carafano, *The Case for Intelligence Reform: A Primer on Strategic Intelligence and Terrorism from the 1970s to Today*, 24 iulie 2004, <http://www.heritage.org/research/nationalsecurity/hl845.cfm>, p. 2.

rezolvată satisfăcător problema controlului direct asupra tuturor elementelor intelligence-ului național.

FBI, Departamentul de Stat, Trezoreria, Agenția de Securitate Națională își mențineau în continuare controlul asupra propriilor bugete, a personalului și a resurselor.

Din acest motiv, poate cea mai cerută reformă după Decretul nr. 12 333 a fost crearea unui Directorat al Intelligence-ului Național, care să impună un control direct asupra întregii comunități de informații. Susținătorii argumentau că prin existența acestuia se va permite directorului CIA să concentreze, să integreze și să coordoneze mai eficient comunitatea de informații.

Tranziția serviciilor din statele ex-comuniste după anul 1989

Reforma sectorului de securitate și intelligence din spațiul ex-comunist nu poate fi urmărită și tratată separat, în afara contextului politic, economic și social existent aici.

Reorganizarea și restructurarea serviciilor speciale s-a înscris ca una dintre prioritățile societății de tip democratic. Elitele intelectuale, societatea civilă în general, cereau cu tenacitate curățarea și împroschimbarea sectorului de securitate și intelligence, bănuind încă de exercitarea vechilor practici comuniste, multe dintre aceste state având la guvernare forțe politice de sorginte comunistă și după anul 1989.

Greutățile tranziției economice, haosul social și confuzia politică deveniseră probleme ale țărilor comuniste, membre încă ale Organizației Tratatului de la Varșovia, dar care visau să adere la NATO. Germania de Est declanșase procesul de reunificare, Iugoslavia era zdruncinată de naționalism, Cehoslovacia era în proces de separare, URSS era în plină dezintegrare, măcinată de lupte interne pentru putere etc.

Inițial, raportându-se la instabilitatea generală din regiune, unele guverne au considerat că reforma serviciilor speciale nu constituie o prioritate, în condițiile în care acestea și-au asigurat deplina fidelitate a acestora, excepție făcând doar înlocuirea frecventă a directorilor, pe motiv de ... „neîncredere politică”.

Însă, amânarea reformelor nu putea dura la nesfârșit. Evoluțiile democratice, transformările economice și sociale, acțiunile de integrare euroatlantică, noile amenințări și necesități de securitate au făcut ca valul reformelor să cuprindă și domeniul intelligence-ului, proces complex a cărui desfășurare a însemnat⁶:

- Adoptarea unui nou cadru legal privind funcționarea activităților de securitate-intelligence a fost cea mai importantă dintre priorități. Noile legi ar fi trebuit să fie expresia generală a standardelor europene, să fie în armonie cu Convenția Europeană privind Drepturile Omului. Cum o singură lege ar fi fost insuficientă, a fost nevoie de un întreg pachet de acte normative pentru a umple vidul legislativ care a dus la funcționarea defectuoasă a structurilor de intelligence.

- Trecerea de la democrația populară și partidul unic (partidul stat) la democrația liberală pluripartidistă, de la un sistem economic etatist la un sistem economic al economiei de piață concurențiale, a marcat o nouă provocare pentru agențiile de intelligence și securitate. Obiectivele, sarcinile și responsabilitățile acestora s-au schimbat radical și fundamental, în condițiile în care parte din personalul acestor agenții era specializat pe spionaj militar, economic și poliția politică, pe clivajul politico-economic dintre societatea închisă și cea deschisă.

- Sarcinile, atribuțiile și competențele profesionale ale serviciilor de intelligence ar fi trebuit să fie bine definite de către lege și, pe cât posibil, foarte detaliat. Era în interesul societății ca serviciile să funcționeze foarte bine, fără suspiciunea săvârșirii unor abuzuri.

- Un imperativ democratic era stabilirea și implementarea unui sistem coerent de control civil asupra agențiilor de securitate și intelligence. În fruntea acestui mecanism trebuia situat controlul parlamentar, de regulă printr-o comisie specială a parlamentului.

⁶ A se vedea și studiul: Amb. Kalman Kocsis, *Reform in intelligence and security services in transition countries*; <http://se2.dcaf.ch/serviceengine/FileContent?serviceID=21&fileid=D89AE935-21ED-340C-659F-98E27349F5AD&lng=en>.

- Controlul executivului asupra serviciilor de intelligence era, de asemenea, esențial. Agențiile de securitate și intelligence sunt parte organică a ramurii executive, de unde-și primesc sarcinile și unde dau socoteală pentru acțiunile lor. Conform Recomandării 1402 (1999), a Consiliului Europei, trebuia numit un ministru răspunzător de activitatea serviciilor speciale. Recomandare foarte importantă, deoarece are în vedere faptul ca șefii serviciilor să posede doar atribuții profesionale, iar nu politice, deci aceștia nu pot fi persoane politice.

- Agențiile sunt înarmate, iar prin mijloace secrete pot penetra drepturi sau spații private care țin de drepturile individuale ale omului și ale cetățeanului. Toate aceste activități trebuie să fie supuse unui strict control judiciar.

- Deși sunt numeroase statele ex-comuniste care au devenit membre ale Uniunii Europene, aici nu existau norme europene general acceptate privind numărul și structura agențiilor de securitate și intelligence. Există state care au intelligence intern separat de cel extern, în altele avem o singură organizație care se ocupă de ambele domenii, altele cumulează atribuțiile civile cu cele militare etc. De exemplu, în Ungaria există cinci agenții, în timp ce în Bosnia și Herțegovina avem doar una. Opinia generală ar fi că, un serviciu de dimensiuni mai mici ar fi mai ușor de controlat, deși se consideră că o astfel de structură ar fi un obstacol pentru o funcționare eficientă.

- Se impune ca serviciile de intelligence să fie bine delimitate și din punct de vedere instituțional, pentru a preîntâmpina orice amestec sau abuz al puterii politice.

- Agențiile au fost nevoite să treacă printr-un amplu proces intern de democratizare. Erau necesare planuri și programe care să ducă la transparența publică a acestor structuri, să permită ocuparea prin concurs a diferitelor poziții din cadrul acestora. Astăzi, ca un serviciu de informații să posede un *web site* pare ceva firesc, în urmă cu 15-20 de ani subiectul era tabu.

- Ieșirea statelor ex-comuniste din izolarea ideologică, participarea la procesul de globalizare și contactul cu noile amenințări de tip global, a făcut necesară cooperarea internațională între agențiile de intelligence. Ele au început să fie, gradual, acceptate în cadrul diferitelor cluburi internaționale de

intelligence, membrii și conducătorii acestora fiind supuși unor practici și influențe pozitive care au dus la schimbarea mentalităților serviciilor.

- În exercitarea atribuțiilor și îndeplinirea sarcinilor, agențiile de intelligence nu pot funcționa eficient dacă nu au și sprijinul politic și social; devenit foarte important în condițiile în care statele foste comuniste au moștenit o atmosferă de neîncredere față de activitatea serviciilor din partea publicului, a presei, a propriilor politicieni și a partenerilor externi. Obținerea încrederii și a sprijinului din partea societății este cea mai grea sarcină, pentru o agenție aflată în plin proces de tranziție.

Se mai poate constata că, au fost state precum Cehoslovacia, Ungaria și Polonia care și-au transformat radical organizațiile de intelligence. Altele, precum cele baltice și-au reconstruit serviciile de la zero. Toate, au beneficiat de un sprijin consistent și din partea Occidentului. În schimb, în statele din Sud-Estul Europei reforma sectorului de securitate și intelligence a decurs mult mai anevoios, asistența și expertiza occidentală lipsind aproape total.

Din perspectiva tuturor acestor trăsături specifice, se poate conchide că procesul de reformă a sectorului de securitate și intelligence din statele ex-comuniste, din perioada anilor 1989-2001, a fost axat pe întărirea controlului civil și supravegherea democratică, pe reducerea rolului agențiilor de intelligence în domeniile non-intelligence și pe asigurarea respectului pentru drepturile civile.

Cum s-a schimbat contextul de securitate? Diversificarea amenințărilor

Conceptul tradițional de autoapărare avea la bază amenințările reprezentate de invazii. După „războiul rece”, mediul de securitate a devenit unul al frontierelor deschise în care aspectele interne și cele externe sunt legate în mod indisolubil. Fluxul comerțului și al investițiilor, dezvoltarea tehnologiei și răspândirea democrației au generat libertate și prosperitate pentru multe persoane.

Noile amenințări la adresa securității civilizației europene sunt

identificate ca fiind: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflictele regionale, eșecul statelor și criminalitatea organizată⁷.

Spre deosebire de vechile amenințări din timpul „războiului rece”, foarte clar definite, nici una dintre amenințările noi nu este pur militară și niciuna nu poate fi abordată numai prin mijloace militare. Pentru a fi combătute, fiecare dintre acestea necesită o combinație de instrumente în care prima linie a apărării se va afla adesea peste hotare. Formele tradiționale de diviziune a muncii în serviciile de intelligence, mandatul și responsabilitățile acestora au devenit mai puțin relevante în fața amenințărilor transnaționale.

Unele din recente evoluții sunt rezultatul unor schimbări reale, pe când altele se poate să fi existat dintotdeauna și să fi devenit doar acum relevante pentru serviciile de informații. Toate au însă efect asupra operațiunilor majorității serviciilor de informații.

În același timp, conflictele și rivalitățile „tradiționale” între state, ca și păstrarea stabilității interne, rămân priorități pentru serviciile de informații din orice țară⁸.

Evoluții și transformări în cadrul organizațiilor de intelligence după anul 2001

Pașii făcuți de reforma intelligence-ului s-au dovedit a nu fi deajuns. Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 au scos în evidență carențele sistemului de securitate, eșecurile și frustrările sale.

Opinia publică, profund nemulțumită, a exercitat o presiune uriașă asupra guvernanților în vederea restructurării domeniului securității naționale.

De data aceasta, reforma s-a concentrat pe eficacitatea și coordonarea funcțională a organizațiilor de intelligence, pe angrenarea tuturor factorilor instituționali statali. S-a decis că e necesară sporirea

⁷ *Strategia Europeană de Securitate*, Consiliului European, Bruxelles, din 12 decembrie 2003.

⁸ *Provocări actuale pentru serviciile de informații*, seria DCAF Backgrounders, disponibil la: www.dcaf.ch, p. 6.

comunicării și colaborării între organizațiile de intelligence la nivel național și internațional. Ramificațiile acestei decizii sunt foarte largi, implicând înființarea unor baze de date comune, crearea unor organisme de intelligence comune, inventarea unor noi forme instituționale de colaborare și chiar contopirea unor instituții⁹.

În Statele Unite, Congresul a aprobat Legea privind Reforma Intelligence-ului și Prevenirea Terorismului. Măsura poate fi considerată o încununare a eforturilor de întărire a comunității de intelligence, în condițiile în care era evident că SUA aveau nevoie de o mai bună diseminare a informației la toate nivelurile guvernamentale. După luarea în calcul a mai multor proiecte, factorii decizionali americani au propus:

- Unificarea la nivel național a capacităților care să asigure rapida îmbunătățire a culegerii informațiilor din toate sursele și accesul la produsul de intelligence în timp util și la toate nivelurile de decizie;
- Crearea unui departament pentru securitatea națională ca unic integrator al intelligence-ului național;
- Întărirea controlului asupra imigrației și a activităților de spălare a banilor.

Președintele SUA a numit un Director pentru Intelligence-ul Național, iar Congresul a trebuit să se asigure că agențiile de intelligence vor lucra mai bine în viitor și va spori colaborarea între serviciile militare. S-a adăugat o mai mare unitate a efortului, serviciile de intelligence au fost reformate, atribuțiile CIA fiind extinse prin includerea Agenției de Securitate Națională și a Agenției Naționale de Intelligence Geospațial.

Profesorul Thomas Bruneau consideră că în procesul de transformare a intelligence-ului american că au existat cinci etape: adoptarea unei noi baze legale pentru intelligence, coordonarea comunității de intelligence de către civili (transparență democratică), subordonare și răspundere în fața președintelui (șeful executivului), supravegherea și controlul parlamentar

⁹ Larry L., Watts, *Intelligence Reform in Europe's, Emerging Democracies Studies in Intelligence*, Vol. 48, No. 1, 2004, pp. 2-4.

(legislativ) și pregătirea profesională a intelligence-ului¹⁰. Transformarea nu a fost limitată doar la SUA și aliații tradiționali, ea include din ce în ce mai mult și parteneri netradiționali, de exemplu, noile democrații care recunosc în noile amenințări natura lor transnațională.

În final, s-a impus necesitatea unui management al informației de intelligence prin relaționarea obligatorie interagenției, intraagenției, intraguvernamental și internațional.

Implicarea diversificată și tot mai profundă a altor organizații statale în activități de intelligence s-a instituționalizat în țări precum Statele Unite, Marea Britanie, Canada, Australia, Olanda sau Germania, unde serviciile de intelligence colaborează intens cu forțele de poliție la contracararea potențialelor amenințări din cadrul comunității, în rolul lor dual de menținere a securității și a ordinii publice. Din ce în ce mai mult, organizațiile de intelligence sunt nevoite să intervină direct în cadrul comunității pentru a stopa terorismul și radicalismul; ele veghează la relația acesteia cu vecinii, monitorizează relațiile de afaceri și industria, activitatea guvernământului local și instituțiile societății civile.

În Marea Britanie, serviciul de poliție joacă un rol important în sprijinirea celor patru piloni ai Strategiei de luptă contrateroristă (CONTEST) – *protecție, prevenire, pregătire și urmărire*. Întrucât poliția are o mai bună cunoaștere a străzii, a comunității și a vecinilor, a interacțiunilor zilnice, s-a considerat că eșecul de intelligence este mai puțin probabil dacă există o colaborare mai strânsă între poliție și agențiile de intelligence. De aceea, în Marea Britanie, dar și în alte democrații occidentale au crescut continuu responsabilitățile poliției în materie de securitate națională, în parteneriat cu celelalte agenții de securitate. Nu numai că a fost construită o nouă relație de conlucrare între instituțiile de ordine publică și serviciile speciale, dar s-a construit și o nouă relație de încredere reciprocă între comunitatea de intelligence și parteneri

¹⁰ Bruneau, Thomas C. (2008), *Democracy and Effectiveness: Adapting Intelligence for the Fight Against Terrorism*, International Journal of Intelligence and Counterintelligence, 21:3, pp. 448 - 460.

nontradiționali, precum sectorul privat și autoritățile locale. Avem de-a face cu o „spargere a monopolului” intelligence-ului guvernamental, care acum s-a mutat spre sectorul privat, cu beneficii în planul securității naționale¹¹.

Referitor la reforma intelligence-ului militar, a controlului și supravegherii democratice a acestuia, profesorul Thomas Bruneau a atras atenția că sectorul reprezintă și în prezent o preocupare minoră a majorității guvernelor, din cauză că organismele civile nu sunt pregătite să o facă și nici nu au resursele necesare. În prezent, militarii încă dețin ponderea în domeniul intelligence-ului, chiar în democrații foarte consolidate precum Franța și Statele Unite.

Franța, abia recent și doar marginal, a încercat să scoată informațiile externe de sub autoritatea completă a militarilor, iar în SUA și după recomandările „Comisiei Naționale 9/11”, din anul 2004, cele mai importante componente ale sectorului de intelligence au revenit tot militarilor. Și în viitor, aproximativ 80% din fondurile alocate intelligence-ului american se vor duce la Agenția Națională de Informații (DIA), Agenția Națională de Securitate (NSA), Oficiul Național de Recunoaștere (NRO), Agenția Națională de Intelligence-Geospațial (NGA) și la celelalte agenții din cadrul organizațiilor militare¹².

O altă latură a transformărilor din sectorul de intelligence se referă la politica de resurse umane și de instruire a personalului. Globalizarea, diversificarea amenințărilor și viteza cu care acestea acționează, necesitățile tot mai mari de abilități și cunoștințe înalt-tehnologizate (IT), au provocat o adevărată falie în schimbul de generații și în specializarea forței de muncă. Se afirmă că nu există agenție de intelligence care să nu fie afectată de procesul de întinerire, în prezent peste jumătate dintre angajații serviciilor de intelligence au vârsta sub 40 de ani¹³. Recrutarea masivă a „Generation-Y” a schimbat brutal, nu gradual, personalul agențiilor de intelligence, lipsa

¹¹ Kevin A., O'Brien, op. cit., p. 4.

¹² Bruneau, Thomas C., op.cit., pp. 457-458.

¹³ Kevin A., O'Brien îl citează pe: Jonathan Evans, *Address to the Society of Editors by the Director General of the Security Service* (5 November 2007): www.mi5.gov.uk/output/Page562.html.

experienței cognitive influențând negativ activitățile și produsul de intelligence. De cealaltă parte, există destui manageri din vechea generație care nu manifestă o prea mare înțelegere a noilor tehnologii informaționale, percepend IT-ul ca prea sofisticat.

Se adaugă problema părăsirii sistemului în favoarea celui privat. După recrutări laborioase și deprinderea tainelor intelligence-ului într-o agenție guvernamentală, tinerii sunt atrași de sectorul privat unde beneficiile sunt mai generoase. Astfel, tensiunea dintre generații, integrarea „Generation-Y” și retenția acestora constituie alte preocupări importante ale intelligence-lui actual.

Argumente privind nevoia unor schimbări în politicile actuale de intelligence național

Într-un recent studiu asupra politicii de intelligence din unele democrații consacrate, realizat pentru Departamentul Securității Naționale din SUA, se susține că pentru sporirea eficienței organizațiilor și a activităților de intelligence sunt necesare unele schimbări. Problemele la care factorii de decizie vor trebui să avanseze soluții sunt următoarele¹⁴:

Dificultăți în capacitatea de a identifica amenințări individuale provenite din cadrul unei națiuni cu o populație diversificată etnic. Terorismul va fi mereu o amenințare provenită din partea unui grup mai mic sau mai numeros de indivizi, situație în care structurile de intelligence trebuie să fie capabile să depisteze orice semnal, fie și minor, privind comportamente amenințătoare. Există îngrijorarea că efortul intelligence-ului național din SUA și din alte state, așa cum este el constituit astăzi, nu este suficient pentru a detecta toate amenințările la adresa securității; în condițiile în care se constată un dezechilibru evident între capacitatea de culegere și cea de analiză a informațiilor.

¹⁴ Brian A., Jackson (editor), *Considering the Creation of a Domestic Intelligence Agency in the United States, Lessons from the Experiences of Australia, Canada, France, Germany, and the United Kingdom*, Published 2009 by the RAND Corporation, pp. 6-8.

- *Nevoia unei suficiente adaptabilități pentru a răspunde amenințărilor dinamice.* Cele mai multe organizații teroriste au demonstrat că își pot schimba rapid comportamentul, își pot adapta și readapta tacticile, în fața unor presiuni contrateroriste. Pentru a fi agile și eficiente, agențiile de intelligence trebuie să fie capabile să facă același lucru. De aceea, organizațiile cu birocrație extinsă trebuie să facă frecvent schimbări pentru a-și optimiza abilitățile – incluzând și obiectivele societale ale controlului intelligence-ului.

- *Problemele cooperării interagenții.* În SUA există sute de organizații independente, entități guvernamentale și nonguvernamentale, care în mod normal nu sunt asociate misiunilor de securitate, dar care dețin informații ce pot indica activități cu privire la amenințări. Totuși, implicarea dezorganizată a prea multor factori în activități de intelligence poate duce la creșterea riscului ca informația să fie fragmentată, duplicată și ineficientă.

- *Diferențe privind modalitățile în care operează instituțiile de ordine publică și organizațiile de intelligence.* În foarte multe state, activitățile de prevenire a terorismului sunt repartizate între diferite organizații de ordine publică și securitate și agențiile de intelligence. Cum aceste organizații prezintă culturi instituționale și priorități diferite, este destul de anevoios ca acestea să acționeze eficient și unitar în prevenirea terorismului. Se argumentează că este nevoie de o delimitare legislativă mai clară privind sarcinile de intelligence pentru fiecare organizație în parte, deși în unele cazuri analizarea informațiilor are de câștigat de pe urma cunoștințelor și experienței altor instituții ale statului care, la rândul lor, pot beneficia de expertiza specifică a agențiilor.

- *Îngrijorare privind efectele activităților de intelligence asupra persoanelor private și a libertăților civile.* Activitățile de intelligence care necesită intruziunea statului în viața privată a individului sporesc semnificativ temerea că efectele acestor activități sunt un atentat la libertatea individului și a națiunii, în general. Foarte mulți oameni și-au pus întrebări

despre tipul, modalitatea și cantitatea de informații pe care le culeg guvernele, sub motivul apărării securității naționale. O altă preocupare este legată de perioada de timp în care guvernul are dreptul de a stoca aceste informații, certitudinea distrugerii acestora la expirarea duratei de stocare și modalitatea în care statul poate fi tras la răspundere în caz de abuz.

La rândul său, Centrul de la Geneva pentru controlul democratic al forțelor armate (*DCAF*) consideră că există câteva domenii principale în care serviciile de informații trebuie să își modifice viziunea: colectarea și utilizarea informației, coordonarea și cooperarea la nivel național între serviciile de informații și cu alți actori din sectorul de securitate, schimbul de informații cu organizații internaționale și cu alte țări, acceptabilitatea publică și răspunderea democratică. Centrul de la Geneva consideră că prioritățile actuale ale intelligence-ului trebuie să fie:¹⁵

- constituirea la nivel național a unei rețele unitare în materie de informații, având capacități optime de colectare;
- întărirea expertizei, a metodelor și practicilor analitice în toate agențiile de informații și încurajarea unei atitudini deschise și creative;
- eliminarea piedicilor din calea schimbului de informații cu serviciile similare în general și cu partenerii și punerea în practică a politicilor care reflectă „nevoia de a împărtăși” toate datele, în locul atitudinii „fiecare pentru sine”;
- folosirea progresului științific și tehnic, în special în tehnologia informatică, pentru a menține și a extinde capacitatea de a face față noilor amenințări;
- crearea unei „comunități” a serviciilor, în care producătorii de informații, clienții și partenerii să poată interacționa rapid și sigur pentru evaluarea informației, atât la nivel internațional, cât și național;
- extinderea capacităților tehnologice pentru a gestiona volumul crescând de semnale interceptate;
- concentrarea eforturilor de colectare a informațiilor pe probleme de care agențiile din sectorul privat nu se ocupă în mod corespunzător, fie pentru că sunt neprofitabile, fie prea costisitoare din punct de vedere

¹⁵ DCAF Backgrounders, Provocări actuale pentru serviciile de informații, disponibil la: www.dcaf.ch, p. 6.

tehnologic, fie pentru că îi expun pe cei implicați la riscuri inacceptabile din punct de vedere legal;

- elaborarea de noi norme de bună practică democratică, consacrate prin legislație, pentru a face față provocărilor pe care le constituie progresul tehnologic și amenințările în continuă schimbare.

Concluzie

Se poate susține cu tărie că încă este nevoie de reformă în intelligence. Problemele și amenințările cu care se confruntă zilnic lumea, indică faptul că procesul transformării și adaptării intelligence-ului nu s-a încheiat. Globalizarea, internaționalizarea amenințărilor, rapiditatea și continua diversificare a acestora conduc la ideea unui intelligence dinamic aflat într-o continuă schimbare. Majoritatea guvernelor s-au adaptat situației, desfășurând eforturi atât în direcția controlului civil, cât și a sporirii eficacității agențiilor de intelligence, ca primă și majoră barieră împotriva oricăror amenințări.

Bibliografie

- Agrell, Wilhelm. (2000). *Intelligence in an Age of Transition - The Case of Sweden*, Lund University, Sweden; în lucrarea *National Security and Future*, pdf, hrcak.srce.hr/file/28772.
- Brian A. Jackson, editor (2009). *Considering the Creation of a Domestic Intelligence Agency in the United States, Lessons from the Experiences of Australia, Canada, France, Germany, and the United Kingdom*, RAND Corporation, pdf, <http://www.rand.org/pubs/monographs/MG805/>.
- Bruneau, Thomas C. (2008). *Democracy and Effectiveness: Adapting Intelligence for the Fight Against Terrorism*, International Journal of Intelligence and CounterIntelligence, pdf, www.ccmr.org/public/library_file_proxy.cfm/lid/5585.
- Carafano, James Jay. (mai 2004). *An Agenda for Responsible Intelligence Reform*, disponibil la: <http://www.heritage.org/research/homelandsecurity/em931.cfm>.
- Carafano, James Jay. (iulie 2004). *The Case for Intelligence Reform: A Primer on Strategic Intelligence and Terrorism from the 1970s to Today*, disponibil la: <http://www.heritage.org/research/nationalsecurity/hl845.cfm>.
- Dedijer, S. and Jequier, N (1987), *Intelligence for Economic Development: on Inquiry into the Role of the Knowledge Industry*, Oxford: Berg., www.dmu.ac.uk/.../1987%20ci%20Scholarship_tcm6-49800.pdf.
- Kalman, Kocsis, *Reform in intelligence and security services in transition countries*; disponibil la: <http://se2.dcaf.ch/serviceengine/FileContent?serviceID=21&fileid=D89AE935-21ED-340C-659F-98E27349F5AD&lng=en>.

- O'Brien, Kevin A. (2008). *The Changing Security and Intelligence Landscape in the 21st Century*; apărut la: International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence (ICSR), King's College London, <http://scribd.com/doc/16073471/The-Changing-Security-and-Intelligence-Landscape-in-the-21st-Century-by-Kevin-OBrien>.
- Treverton, Gregory F. (2008). *Reorganizing U.S. Domestic Intelligence - Assessing the Options*, RAND Corporation, <http://www.rand.org/pubs/monographs/M6767/>.
- Watts, Larry L. (2004). *Intelligence Reform in Europe's, Emerging Democracies Studies in Intelligence*, Vol. 48, No. 1, <https://www.cia.gov/library/...intelligence/.../v48i1a02p.pdf>.